

OD NASTANKA RIMA DO REPUBLIKE (753 pr.nš. - 509 pr.nš.)

1) APENINSKI POLOTOK IN NJEGOVI PREBIVALCI

- **VENETI** – Benetke
- **KELTI** (Galci) – Padska nižina
- **LIGURI** – Genove
- **ETRUŠČANI** Padska nižina do reke Tibere
- **ITALIKI** (Latini) (reka **Tibera** – pokrajina Lacij)
- **GRKI** – obale **J** Apeninskega polotoka in **V** obale Sicilije
- **KARTAŽANI** (Punci) – **Z** obale Sicilije, **Korzika**, **Sardinija**
- **ILIRI** – **SV** (Trst), **JV** peta Italij. škornja

ETRUŠČANI: Grki so jim rekli Tirenzi, Rimljani pa Etrusci
izvor, staroselci, prišleki, mešanica staroselcev in prišlekov

naselitev: ozemlje od **padske nižine** do **Tibere**, jedro **Toskana**

gospodarstvo: dobro razvito kmetijstvo (izsuševanje močvirij), rudarstvo (zlato in železo), obrt (kovaštvo in zlatarstvo), pomorstvo in trgovina (trgovanje z Grki, Rimljani)

družba: razslojena, aristokratska družina
svobodno prebivalstvo
sužnji
kmetovalci
vloga žensk je pomembna

državna ureditev: mesta na težko dostopnih krajih
mesta povezana v zvezo, mestom vladajo plemiške družine
najbolj znani mesti: Tarkvinija, Veji

vpliv Etruščanov na Rimljane:

vpliv na religijo (prevzem nekaterih božanstev, verski obredi, prerokovanje)
vpliv na umetnost, arhitekturo (prevzem oboka)
način gradnje cest, kanalizacije, vodovodov,
prevzem pisave (alfabet)
fasces (simbol oblasti)
triumfi, pisava, religija)

kultura: politeisti (bog TINIA, žena UNI), pokopavanje – nekropole (mesta mrtvih),
katakombe (podzemni grobovi) // sarkofagi – krste (marmor) + lok

NASTANEK RIMA

Viri o nastanku Rima:

literarni:

- Razne legende; ena izmed njih vsebuje sintezo Enejeve in Romulove zgodbe → s to zgodbo so Rimljani svoj izvor iskali pri Trojancih
- datum legendarne ustanovitve Rima → 21. 4. 753 pr. Kr.

arheološki:

- kmečka naselja na Palatinu že v 10. stol. pr. Kr.; prostor so poselili Latini
- v 7. stol je bil Rim že urbanizirana skupnost

DOBA KRALJEV 753 – 509 pr. Kr.

a) **državna ureditev**

- ✓ Rim je bil monarhija.
- ✓ vladalo mu je 7 kraljev.
- ✓ kralj (rex) je imel najvišjo sodno, politično, vojaško, versko oblast;
- ✓ naslov ni deden, kralja je volilo rimsko ljudstvo – populus romanus
- ✓ kralju je svetoval senat → svet starešin (članstvo je dosmrtno, voditelji uglednih rimskih družin)

❖ **Pristojnosti SENATA:**

1. priprava zakonskih predlogov
2. upravljanje financ
3. nadzor nad državno religijo

❖ **Kurijska skupščina (komicija) – ljudska zborovanja, pristojnosti:**

1. sprejemanje, zavračanje sklepov senata, kralja
2. odločanje o vojni in miru
3. volitev kralja

b) rimski kralji

- ✓ **ROMUL** → ustanovitev Rima, legende o ugrabitvi Sabink
- zadnji trije
- ✓ **TARKVINIJ PRISK** → Etruščan, gradnje: svetišča, stadion, kloaka
 - ✓ **SERVIJ TULIJ** → Etruščan, reformator
 - ❖ **reforme:**
 1. kovanje denarja
 2. popis prebivalstva
 - ❖ **reforma ustave:**
 1. delitev prebivalstva v 5 razredov po premoženju – vsak razred mora dati določeno število vojaških enot ali centurij ali stotnij → 100 vojakov 193 stotnij
 - ✓ **TARKVINIJ SUPERB** → vladal kot tiran, gradnje, odstranjen z oblasti leta 509 BC

c) rimska družba

- družbene skupine:** družina (familia) – oče (pater famillias)
k družini so spadali otroci, poročeni sinovi z družinami, neporočene hčere, klienti, osvobodenci, sužnjičad, sužnji
- 10 rodov – bratstvo (kurijski)
10 bratstev – pleme (tribus)

d) delitev rimske družbe na 2 stanova

PATRICIJI –
premožni,
polit.pravice,
potomci prvotnih priseljencev,
živijo v Rimu,
vojaška služba,
rimski državljani

PLEBEJCI –
revnejši,
nimajo pol. pravic,
potomci kasnejših priseljencev,
živijo v okolici Rima,
ne opravljajo voj. Službe,
niso se smeli poročevati med seboj.

DOBA REPUBLIKE (509 – 27 pr. Kr.)

a) ORGANIZACIJA RIMSKE REPUBLIKE

REPUBLIKA – oblika državne ureditve, v kateri državljani izvolijo predstavnike oblasti za določeno dobo (mandat)

Izven razvrstitve so ostali **PROLETARJI**, ljudje z malo ali brez premoženja (niso plačevali davkov in niso bili v vojski)

1) SENAT - svet starešin, sprva 300 članov, *dosmrtno članstvo, sprva samo patriciji*

- **pristojnosti:**
 - nadzor nad financami
 - pobude za izvajanje zakonov
 - odločitve o vojnah in zunanji politiki

2) MAGISTRATURE – uradniške službe, brezplačne, 1-letni mandat

- 2 KONZULA → ni imel verske oblasti, najvišja sodna, vojaška, upravna oblast
- 8 PRETORJEV → sodna oblast
- CENZORJI → cenzura – prepoved, nadzorovanje senatov, skrb za moralo, štetje prebivalstva, liste senatorjev

- **EDILI** → skrb za red, ceste, kanalizacija, organizacija javnih del
- **KVESTORJEV** → finance

3) 10 LJUDSKIH TRIBUNOV

- uradniki plebejcev, zastopali plebejce na sodišču, varovali ineterese plebejcev
- pravica VETA na sklepe senata
- **diktator** – v kriznih obdobjih prevzame oblast, imel je vso oblast, zaradi njegovih dejanj ga ni bilo mogoče poklicati na zagovor, imenovali so ga za 6 mesecev.

4) LJUDSKA SKUPŠČINA

- *centurijska* → vojska
- *tribunska* → plemenska
- *plebejska*

b) BOJI MED PATRICIJI IN PLEBEJCI

- med njimi so potekali stanovski boji, boji za enakopravnost
- **zmage plebejcev**
 - sklic plebejske skupščine (volitev uradnikov)
 - ljudski tribuni
 - zapis običajnega prava na 12 bronastih tablic, ki so jih razstavili na forumu
 - odprava prepovedi poročanja med Patriciji in Plebejci
 - dostop do uradniških služb
 - vstop v senat
 - sklepi plebejske skupščine dobijo veljavno zakone
 - zaključitev stanovskih bojev (287 pr. Kr.)
- nastal je **nov** družbeni sloj → **NOBILI** (ugleden, premožen) → uradniško plemstvo

c) RIMSKA OSVAJANJA

a) širjenje rimske oblasti na apeninskem polotoku

- **boji z:**
 - z **latinskimi plemeni** v pokrajini **Lacij**. Zaključili so se v 4.stol., Rimljani so si podredili latinska mesta.
 - z **Etruščani**, zaključili so se v **4.stol.**, podreitev in porušitev etruščanskih mest, dolgotrajni boji z mestom Veji (10 let)
 - z **Italiki**, boji s **Samniti**, **Sabini**
 - s **Kelti** / Galci, z njimi so se prvič srečali v 4.stol., Galci predrejo do Rima, mesto so oropali, obdrži se le kapitol, nekaj mesecev so ga oblegali, umaknili so se, ko so dobili odkupnino – **GORJE PREMAGANIM**
 - z **Grki** – grška kolonija **Tarent**, Rimljani ogrožajo Tarent, Tarent prosi za pomoč Epirskega kralja Pira, Pir pride na pomoč, Rimljani ga ne premagajo, povzročijo strašanske izgube → zmagal, zmaga nič ne pomaga → **PIROVA ZMAGA**
 - Rimska država je segala od Padske nižine do J Apeninskega polotoka

b) širjenje Rimljanov v Sredozemlje

a) PUNSKA VOJNE

vojne med Kartadžani (Punci) in Rimljani

VZROK: Rimske patricijske družine se hočejo razširiti po Z Sredozemlju. To ozemlje pa obvladujejo Punci. Pride do 3 punskih vojn.

1. **PUNSKA VOJNA (264 – 241 BC)**

- ❖ povod na Siciliji; zmaga Rimljanov. **Sicilija** postane **1. RIMSKA PROVINCA** (=osvojeno ozemlje izven Italije)
- ❖ Rimljani si podredijo **Korziko** – **2. RIMSKA PROVINCA**

2. PUNSKA VOJNA (218 – 202 BC)

- ❖ **Kartažani** prestavijo sedež svoje vojske na **Iberski polotok**, kjer so ustanovili **ново Kartagino**
- ❖ z Rimljani so se dogovorili o interesnih območjih in postavijo mejo na reko **Ebro**.
- ❖ Kartažanski vojskovodja **Hanibal** prekorači reko **Ebro** in napade Rimljane na Apeninskem polotoku pri **Kanah 210 BC**
- ❖ bitka pri **Zani** (S Afrika) leta **202 BC**, **Kartagina** poražena
- ❖ **201 BC – mir: izguba** ozemelj na Pirenejskem polotoku (provinca Španija); izguba ladjevja, denarna odškodnina, brez privolitve rimskega senata ni smela dobiti vojne.

3. PUNSKA VOJNA (149 – 146 BC)

- ❖ **Kartagino** so ogrožali **Numibijci** (od Rimljanov našuhtani)
- ❖ Kartagina se je branila in s tem prekršila pogodbo, Rimljani so jih ogrožali; **146 BC** se Kartagina preda in nastane **PROVINCA AFRIKA** (prva izven Evrope)

b) MAKEDONSKE VOJNE (3., 2.stol. BC)

- ❖ **POVOD**: spori med Rimljani in Makedonci za Ilirsko ozemlje na Balkanu
 - o **3 vojne**; Makedonci so bili poraženi
 - o Rimljani so osvojili **3 province (Makedonijo, Tesalijo, Grčijo)** 146 → Grčija – konec grške svobode

c) ILIRSKE VOJNE (3.stol. BC)

- ❖ vojne med **Rimljani** in **Iliri** ob **V Jadranski** obali
- ❖ Rimljani so dobili nazor nad plovbo po Jadranskem morju

d) PRODOR RIMLJANOV V PADSKO NIŽINO (2 .stol. BC)

- ❖ zavzamejo **Padsko** nižino v **2.stol. BC**
- ❖ ustanovijo **PROVINCO CISALPINSKA GALIJA**
- ❖ 181 BC ustanovitev **Akvileje** (Oglej), ustanovljena za obramb pred **Kelti**, bila pa j tudi izhodišče prodiranja Rimljanov v naše kraje, Balkan.

e) PRODOR RIMLJANOV V AZIJO (133 BC)

- ❖ ustanovijo **PROVINCO AZIJO** (obale Male Azije)

c) Ureditev in položaj osvojenih ozemelj (2.stol. BC)

a. OBSEG RIMSKE DRŽAVE V 2.stol. BC (zemljevid)

b. RIMSKA VOJSKA

Dobro **organizirana, izurjena, disciplinirana**, legionarji, legija (največja vojska – 4500, 6000), vojaško službo so lahko opravljali samo tisti, ki so si lahko sami **priskrbeli vojaško opremo**. 16 -46 leta (od 20 – 30 let vpoklicanja)

c. RIMSKA UPRAVA NA APENINSKEM POLOTOKU

- mestne občine – **CIVIATATES**, vrste:

- **rimске državljanske kolonije** (izven Rima → prebivalci imajo status Rimskih državljanov),
- **municipiji** (prebivalci imajo status Rimskih pol državljanov)
- **zavezniška mesta** (npr. Etruščanska mesta – živijo po svoje, prispevajo vojake ali ladje)

d. RIMSKA UPRAVA V PROVINCAH

PROVINCE

- **uprava**
 - službe niso plačane
 - visoki odsluženi rimski uradniki
 - pravil za upravljanje ni bilo
- **položaj**
 - različen (deli in vladaj!)
 - mesta svobodna
 - davki, naravna bogastva)

e. POSLEDICE

- od **nobilov** se ločijo **vitezi** (bogati trgovci) → **posojajo** denar tudi 50% obrestmi
- **latifundisti** – veleposestniki
- **svobodni kmetje** – propadajo zaradi plačevanja davkov, vojaške obveznosti
- zaradi konkurence latifundij in zaradi poceni uvoženega žita iz Egipta in Sicilije
- **PROLETARIJI** – ljudje brez premoženja v mestih
- **sužnji** → **dolžniški** (kmetje), **bojni umetniki**, **služinčad**
- Rimska družina postane sužnjelastniška

OD KRIZE REPUBLIKE DO CESARSTVA

1) VZROKI ZA KRIZO REPUBLIKE

- **propadanje kmetov** → vojaška služba, davki, vojne, suša, konkurenca cenejših uvoženih kmetijskih pridelkov
- **posledice**: zadolževanje, propadanje, večanje št. proletarov, večanje št. veleposestev (latifundij, Z province so se romanizirale, V pa je ostal helenističen)

- **vdori Germanov** (Kimbri, Tevtoni)
- **vdori sužnjev** – upora na Siciliji (Spartakov upor)
- **boj Italikov** za politične pravice (konec 1.stol. BC)
- **upori v provincah**
- **državljski boji** → boji med dvema strankama (optimati, populari)

2) REŠEVANJE KRIZE RIMSKE REPUBLIKE

a) REFORME BRATOV GRAKH

- **TIBERIJ GRAKH** – **ljudski tribun** (uradnik Plebejcev), leta 133; predlagal **agrarni zakon** → določal je, da ima lahko vsak rimski državljani **500 juger** državne zemlje (to je 125 ha), na dva odrasla sinova pa še po 250 juger. Presežek pa bi se razdelil med kmete. **Senat** zakona **ni podprl**, sledili so **nemiri** in Tiberij je bil **ubit**.

- **GAJ KRAKH** – **ljudski tribun** – leta 123 BC; **nadaljeval** je bratovo delo, ponovno je predlagal agrarni zakon in še druge zakone. Tudi on je **doživel bratovo usodo**.

b) MARIJEVA VOJAŠKA REFORMA

vojaški poveljnik, pripadal je stranki **populara**. Vojsko lahko služi vsak, star nad 16 let ne glede na premoženje; opremo je priskrbela država, dobivali so plačo po končani službi so dobili posest.

3) DRŽAVLJANSKE VOJNE MED OPTIMATI IN POPULARI

Optimati → stranka plemstva (senat) → **SULA**

Populari → ljudska stranka (podpora ljudske skupščine) **MARIJ**

Boji so se začeli v **2.stol.** (čas bratov Grakh) in so se **nadaljevali** v **1.stol.** BC Boj med **Sulo** in **Marijem**

POVOD: zamera Marija Suli, ker je senat dal **poveljstvo Suli** namesto Mariju (osebna zamera). Boji so se razplamteli. **Marij** je **umrl** naravne smrti, v Rimu se je **vrnil Sula** in prevzel oblast ter vladal kot **DIKTATOR 82 – 79**, **maščeval** se je **Marijevim pristašem**. **Uvedel** je številne **zakone**, **omejil** je **moč vitezov** (denarna aristokracija), **ljudskih tribunov**, **okrepil** je **moč senata** → **povečal** št. **senatorjev** na **600** mož. Odpravil je še zadnjih nekaj zakonov brata Grakh. Leta **79** se je **umaknil** iz **političnega** življenja. Miru v republiki ni bilo, kriza se je nadaljevala → **boji** med **optimati** in **populari**, **korupcija**, **poskusi** nasilnega **prilaščanja oblasti**, **Spartakov upor**, **spori** Rimljanov z **Italiskimi plameni**. Sledil je **vzpon** **vojaških poveljnikov**.

4) PREHOD V CESARSTVO

a) 1. TRIUMVIRAT (60 – 53 BC)

sestava: **CEZAR** – podpora ljudstva, priljubljenost

POMPEJ – podpora senata, aristokratov, vojaške zmage

KRAS – podpora vitezov, bogastvo

razdelitev oblasti:

Cezar je dobil v upravo **Cisalpinsko galijo** in **Galijo**, **Pompej** je dobil **Z province**, **Kras** pa **Sirijo**. **Kras** je bil leta **53 ubit**. Sledila je državljanska vojna med Cezarjem in Pompejem, Pompej je bil poražen

b) CEZAR (100 – 44 BC)

Bil je **vojaški poveljnik**, **politik**, **zgodovino pisec**, **diktator**. Opravljal je različne uradniške službe: **konzul**, **upravnik v provincah** → funkcija **prokonzula**. V upravo je dobil **Galijo**. Več let se je bojeval z Galci, slednjič je Galijo pokoril, posegel je tudi v Britanijo (neuspešno). Po končani 5-letni službi v Galiji mu je bila **prepovedana vrnitev** z vojsko v

Rim. Senat je imenoval **Pompeja** za **edinega konzula**. Cezar je **prekoračil** reko **Rubikon** ("Kocka je padla"). Rim zavzame **brez boja**, senatorji s **Pompejem zbežijo** v Grčijo. Cezar jih leta **48 BC** premaga pri Farsalju. **Pompeja pri Egiptu ubijejo**, Cezar pa proslavi **5 triumfov**. Osvajal je pod geslom: "**Prišel, videl, zmagal!**"

POLITIČNE REFORME:

- poveča senat na 900 članov
- senat pride pod vpliv diktatorja
- Rim postane glavno mesto imperija
- Podeljevanje državljanstva prebivalcem izven Italije
- Vključitev Cisalpinske Galije v Halijo

GOSPODARSKE REFORME:

- uvedba javnih gradbenih del v Rimu za brezposelne
- ureditev prometnih razmer (tovorni promet lahko poteka samo ponoči)
- razdeljevanje žita po nižanih cenah

DRUŽBENE REFORME:

- ponovna poselitev Kartagine in Korinta
- naseljevanje veteranov in Proletarov izven Italije

KULTURNE REFORME:

- zakon proti razkošju
- reforma koledarja (Julijanski koledar do 16.stol)

V svojih rokah je združil vso oblast. Imel je **nazive**: diktator, konzul, ljudski tribun, vrhovni svečenik, vrhovni vojaški poveljnik in **OČE DOMOVINE**

15.marca 44 BC - so Julija Cezarja ubili v senatu

Republikanci, ki sta jih vodila **Brut in Kasij** so hoteli obnoviti aristokratsko rep., zato so se v državljanskih vojnah spopadli z **triumvirusi**. Bitka je potekala v Filipih (Makedonija) 42 BC. Zmagali so triumvirusi.

c) 2. TRIUMVIRAT (43 - 31 BC)

sestava: **ANTONIJ** (cezarjev vojaški poveljnik; prebral Cezarjevo oporoko)

OKTAVIJAN (Cezarjev posinovljenec)

LEPID (samo figura)

razdelitev oblasti: **Antonij** → **Egipt**
Oktavijan → **Z province**
Lepid → **S Afrika** (umakne se iz polit. življenja)

a) **Lepid** postane vrhovni svečenik (pontifex maximus)

b) Med Antonijem in Oktavijanom pride do državljanske vojne. Spopadla sta se pri Akciju 31 BC. Zmaga Oktavijan

DOBA CESARSTVA (27 BC – 476 n.št.)

1. VELIKA DOBA : DOBA PRINCIPATA (27 BC – 2847 n.št.)

Avgustov principat (27 BC – 14 n.št.)

a) PRINCIPAT = oblika vladanja v kateri so poleg vladarja še ohranjene republikanske ustanove (senat in ljudska skupščina)

b) OKTAVIJANOVO PREVZEMANJE OBLASTI:

Leta 27 se je **Oktavijan** vrnil v **Rim**. Za sabo je imel **3 zmage** (nad Antonijem, Egipt, zmaga med Iliri). Senatu je vrnil vsa pooblastila, ki jih je imel z izjemo funkcije konzula. Senat mu je v znak hvaležnosti podelil **2 naslova**: **AVGUST** (vzvišeni), **PRINCEPS** (1. v državi), po smrti je prejel še **ime konzula, vojaški poveljnik, ljudski tribun, oče domovine**.

POLITIČNE REFORME

- zmanjšanje števila senata na 600
- senat – princepsov svet
- senat imenuje upravnike v senatorskih provincah
- senat ima tudi zakonodajno funkcijo
- ljudska skupščina izgubi na pomenu
- podeljevanje državljanstva višjim slojem in potencialnemu prebivalstvu
- večanje št. uradnikov

DRUŽBENE REFORME

- brezplačno deljenje žita – **KRUHA** in **IGER** (zabava in hrana)

VOJAŠKE REFORME

- poklicna vojska rimskih legionarjev
- pomožne čete iz provinc
- pretorijanci – telesna straža – cesarska straža 10.000 pretorijancev

REFORME PROVINC:

- **CESARSKE** – so ob mejah, pomembnejše, nepomerjene, upravljajo jih **PROKURATORJI**, imenuje jih cesar, so plačani, odgovorni so cesarju
- **SENATORSKE** – so stare, pomerjene, uradnike imenuje senat

c) POLOŽAJ PROVINC

- položaj se je izboljšal. Razlogi:
 - ✓ manjše izkoriščanje provinc (uradniške službe so plačane)
 - ✓ mir
 - ✓ svoboda gibanja
 - ✓ enotno rimsko pravo
 - ✓ podeljevanje rimskega državljanstva višjim slojem provincialnega prebivalstva

d) OPORE CESARJA

- vojska
- uradništvo
- podpora provincialnega prebivalstva

e) AVGUSTOVA ZUNANJA POLITIKA

Za **Avgustom** je nastopilo **obdobje miru**. Imenuje se **AVGUSTOV MIR**. Trajal je še **200 let**, vzdrževali so ga z vojsko. **Avgust ni bil vojak**, vojaško poveljstvo je prepuščal drugim. V njegovem času so potekali boji:

- **na V ob Evfratu s Parti**, meja je bila določena na Evfratu
- **na Balkanskem polotoku** → 6-9. n.š. ilirski upor

- **ob Renu z Germani**

Rimljani so doživeli oblast leta 9.n.št. meja je ostala na Renu. **Meje Avgustove države:**

na Z → **Atlanski ocean**

na S → **Ren in Donava**

na V → **Evfrat (Irak)**

na J → **Sahara**

Novе province: **Recija, Norik, Panonija, Mezija**; v drugih delih sveta: **Egipt, Galatija**

f) **AVGUSTOVI NASLEDNIKI**

1) JULIJSKO KLAVDIJSKA DINASTIJA

Avgust

Tiberij – avgustov posinovljenec, odmaknil se je iz Rima, nepriljubljen

Kaligula

Klavdij – nove province (Britanija, Trakija, Mavretanija)

Neron – požig Rima, pregon kristjanov

2) DINASTIJA FLAVIJCEV

Vespazijan – gradnja koloseja

Tit – izbruh Vezuva

Domicijan – preganjanje kristjanov

3) DINASTIJA ANTONINOV

Trajan – največji obseg Rimske države, ustanovljene nove province (Dacija), meja → Tigris; gradnje: forum, steber, tržnica, knjižnica)

Hadrijan – meja ponovno na Evfratu, gradnje: zid, mavzolej, vila

Mark Avrelij (2/2 2.stol.) – filozof; boji s parti in boji z Germani ob Donavi

4) DINASTIJA SEVEROV (3.stol. n. št.)

Karakala – Edikt (razglas), državljske pravice so dobili vsi svobodni prebivalci v rimskemu imperiju

5) VOJAŠKI CESARJI – kriza

g) **KRIZA IN PROPAD RIMSKEGA CESARSTVA**

1) VZROKI ZA PROPAD

a) zunanji:

pritisk Barbarov na mejah, Ren in Donava → Germani;

ob Evfratu → Perzijci

S Afrika → nomadi

b) notranji:

- **gospodarska kriza:** pomanjkanje suženjske delovne sile, ker ni bilo več osvajalnih vojn

posledice pa so bile: manjšanje produktivnosti,

pešanje gospodarstva

inflacija

rast cen

zapuščenost zemlje

zastoj zidave mest

izbruhi razbojništva iz socialnih razlogov

- **politična kriza:** vojaški cesarji

- **vojaška kriza**: najemanje barbarov v vojsko
- **duhovna kriza**: pojav novih verstev → mitraizem in krščanstvo
- **moralna kriza**: razvrat

2) POSKUSI REŠEVANJA KRIZE

a) uvedba DOMINATA (284 – 476)

DOMINAT – oblika vladanja, v kateri ima vladar **neomejeno oblast republikanskih ustanov ni več**.
vladarjev naziv je **gospod** in **Bog** (dominus et deus)

začetnik **Dioklecijan**

b) reforme:

- **UPRAVNE:**

- delitev provinc (št. je naraslo)
- nastanek DIECEZ (v državi 12), kasneje PREFEKTURE (4)

- **VOJAŠKE:**

- mobilne legije (gibljive)
- obmejne legije (mejo branijo pred barbari)
- najemanje barbarov

- **DAVČNE:**

- uvedba enotnega zemljiškega davka in osebne davka

- **EDIKT O CENAH:**

- maksimiranje cen → določitev najvišjih cen življenjskih potrebščin;

za

kršitelje smrtna kazen

- **DEDNOST POKLICEV:**

- kar je oče, je tudi sin; s tem je preprečil pobeg

- **UVAJANJE KOLONATA:**

- **KOLONAT** – zakupništvo,
- **KOLONI** = zakupniki → osvobodenci, propadli kmetje, veterani, proletarci. Od veleposestnikov dobijo zemljo zakup, dajali so zakupnino (del pridelka)
- **DIOKLECIJANOVA VERSKA POLITIKA** – zadnje preganjanje kristjanov
- **umik Dioklecijana** iz političnega življenja (305), odmaknil se je v Salono in si dal zgraditi palačo.

b) vladavina Konstantina (312 – 337):

- druga tetrarhija se ni obnesla, sledila je državljanska vojna; zmagal je Konstantin
- 313 – je izdal MILANSKI EDIKT – krščanstvo je dovoljeno
- zgradi novo prestolnico Konstantinopolis (Istanbul)

b) razpadanje rimskega cesarstva:

- po Konstantinovi smrti se je **kriza** nadaljevala, povečal se je pritisk na mejah.
 - **375** – Huni pridejo v Evropo, sprožili so selitve Gotov (konjeniki, nomadi)
 - zadnji pomembnejši cesar je **Teodozij** (379 – 395) zadnji, ki vlada celi rimski državi
 - **391** – krščanstvo postane državna vera; poganska vera in kulti so prepovedani
 - **394** – bitka pri FRIGIDU (bitka v Vipavski dolini); največja bitka v antiki na naših tleh → bitka med krščansko in pogansko vero.
 - **395** – razdelitev cesarstva na ZRC in VRC; meja med obema državama: Beograd – Boka Kotorska – Velika Sirta (S Afrika)
- ZRC propade 476, konec starega veka. VRC se ohrani še 1000 let → 1453 (Turki)